

Motion till riksdagen 2009/10:Fi204

av **Ulla Andersson m.fl. (v)**

Finanskommission

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i motionen om att tillsätta en finanskommission.

Inledning

Finanskriserna är en ständigt återkommande del av kapitalismen. De har passerat revy genom historien, från tulpanpekulationens dagar till senare tiders bankkriser, IT-bubblor och bostadslånekollaps. De har skilt sig åt i karaktär och omfattning, men alla har de haft sin grund i det kapitalistiska systemets funktionssätt.

Alltför länge har spekulation, ökande inkomstskillnader, avregleringar och privatisering varit norm i den ekonomiska politiken. Nyliberalismens frammarsch har inneburit att det politiska ansvarstagandet har trätt tillbaka. Tron på att marknaden ska fixa allt, lösa samhällsproblem och överta en allt större del av det politiska ansvaret har inneburit att demokratins omfång kraftigt kringkurits och att samhällsnyttan fått stå tillbaka för det snäva privata vinstintresset. Men också våra ekologiska system och klimatet påverkas kraftigt av spekulationsekonomin. Att reparera de skadorna kommer att vara direkt avgörande för vår framtid.

Alltför ofta får vi höra att det snart ska vända och gå tillbaka till det ”normala”. Förutom en viss reglering och en förbättrad tillsyn föreslår regeringen inga egentliga förändringar: inga mer genomgripande lösningar, inga större förebyggande insatser. Vi förväntas i stort sett gå på som förut och lugnt invänta nästa kris.

Med den inställningen kan vi vara säkra på att den kommer. Att försöka ligga före spekulationsekonomin kreativitet genom reglering och tillsyn är nog dömt att misslyckas. Att bygga in ”överrockar” som ska varna för even-

Fel! Okänt namn på

tuella ”problem” i ekonomin kommer alltid att vara otillräckligt. Problemet med att förlusterna socialiseras och vinsterna privatiseras kommer att kvarstå.

Tillsätt en finanskommission

Vänsterpartiet föreslog tidigt att det skulle tillsättas en finanskommission, med uppdrag att hitta förklaringar till hur dagens kris uppkom och ta fram förslag på hur vi kan forma en ny finanssektor, där de inneboende riskerna åtminstone är färre än i dag. I en sådan kommission bör det finnas deltagare från såväl de politiska partierna som den akademiska forskningen och arbetsmarknadens parter.

Det finns gott om frågor som söker svar: Vilka uppgifter är det finanssektorn ska fylla? På vilka punkter ser vi problem? Vad bottnar de problemen i, och hur kan de lösas? Kan vi hitta sätt att ge bankerna bättre incitament? Går det att hitta regleringar som de inte kan ta sig runt? Vilka internationella förslag borde Sverige driva? Hur bör Sverige agera när det gäller reformeringen av de s.k. Bretton Woods-institutionerna Världsbanken och Internationella valutafonden (IMF)?

Vi menar att det inte är hållbart att staten passivt ska täcka finansbolagens förluster en gång till, utan att samtidigt ta en diskussion om hur vi kan undvika att hamna här igen. Ska staten, och i förlängningen skattebetalarna, verkligen behöva räkna med att gå på gång behöva gå in med miljarder för att rädda bank- och finanssektorn?

Det behövs en genomgripande diskussion i sak kring krisen och dess orsaker för att vi i Sverige kunna dra lärdom av det som händer runt omkring oss. Därför lägger vi återigen fram förslaget om en finanskommission, med ekonomer och organisationer från hela den politiska skalan. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Några resonemang att ta ställning till

Vänsterpartiet har tidigare presenterat en utförlig analys av finanskrisen, med en rad konkreta förslag till hur finansmarknaderna kan stabiliseras¹. Här vill vi kort lyfta fram några av huvudpunkterna i de förslagen, för att visa på ett antal resonemang en finanskommission skulle behöva ta ställning till:

- ? Det behövs en totalöversyn av det finansiella systemet. Bankers och finansinstitutioners möjligheter att sälja skuldförbindelser vidare till andra behöver begränsas kraftigt.

¹ Se rapporten ”Hur bygger vi en fungerande finansmarknad?” från 2009.

Fel! Okänt namn på

- ? Det gemensamma, statliga bankägandet behöver öka. Det är inte rimligt att banker och finansinstitut som är ”too big to fail” ägs av privata intressenter. Resultatet blir oundvikligen att de kan räkna med att eventuella förluster till stor del betalas av staten på ett eller annat sätt, och att de därmed uppmuntras till en orimligt hög riskbenägenhet. Därför behövs det också regler som begränsar hur stora privata banker kan bli.
- ? Det behövs fler lokala aktörer på bankmarknaden. De lokala sparbankerna har en stabiliserande effekt på marknaden, och skärper dessutom bankkonkurrensen.
- ? En stor del av ansvaret för att krisen blivit så allvarlig i Europa går tillbaka till EU:s regelverk och institutioner. Den här krisen behöver leda till genomgripande förändringar av Lissabonstrategin, ECB och över huvud taget den marknadsliberala inriktningen på EU som projekt.
- ? IMF bär också en stor del av ansvaret för att krisen blivit så djup. Den uppgörelse med deras roll i krisen som pågår måste leda till grundläggande förändringar i IMF:s sätt att fungera.
- ? De senaste 20 årens privatiseringar har ökat instabiliteten i Sveriges ekonomi i stort, och i den kommunala ekonomin i synnerhet. Kommunernas möjligheter att se över sina verksamheter i kristider har beskrivits starkt av alla de avtal de ingått med privata företag. En större del av ekonomin har också blivit känslig för plötsliga kreditindragningar eller andra följd effekter av kris. Det behöver bli en självklar utgångspunkt att de anställda och de demokratiskt valda organen ska ha kontroll över utvecklingen i de skattefinansierade verksamheterna.
- ? Finanskrisen närdes och fördjupades av att bostäder blivit spekulationsobjekt. Det går att minska de problemen genom ett aktivt och omfattande offentligt bostadsprogram. Med en bostadspolitik, där staten subventionerar byggande och samtidigt ställer krav på hyror och standard, skulle spekulatendenserna kunna mildras. Det är också nödvändigt att se över möjligheterna att utveckla bostadsformer som erbjuder privat ägande och kontroll utan att detta ägande kan omsättas vidare obegränsat i rent vinstsyfte.
- ? Det nuvarande pensionssystemet gynnar två grupper: de allra rikaste samt börsmäklare. Systemet har bidragit till finansiell spekulation på börsen, genom att ständigt nya pengaströmmar har förts till aktieköp. Detta system bör ändras i grunden. På kort sikt kan investeringsreglerna för befintliga resurser ändras. Självklart kan pensionspengar användas på bättre sätt än att kravlöst pumpas in på finansmarknaden. För att kunna säkra framtidens pensioner, måste dagens pensionssparande investeras i verksamheter som är till nytta för hela samhället.
- ? Den ekonomiska jämlikheten måste öka. En grundläggande orsak till dagens finanskris är att ett fåtal personer, institut och företag sitter på en enorm mängd ansamlad kapital som hela tiden söker avsättning, med ständigt ökande krav på avkastning. Den s.k. hästskitsteorin – att de fattiga ska få det bättre via åtgärder riktade till de rika, på samma sätt som välmatade hästar ger välmatade sparvar – har styrt den ekonomiska utvecklingen, och effekterna är tydliga: de ekonomiska klyftorna ökar kon-

Fel! Okänt namn på

stant. Det är helt avgörande för vår gemensamma framtid att vi lyckas fördela inkomsterna mer jämlikt.

Att gå från dagens spekulationsekonomi till en fungerande finansmarknad är en ambitiös målsättning, men det finns all anledning att pröva den. Det finns ingen naturlag som säger att ekonomin då och då måste kollapsa, eller att arbetsföra människor inte ska kunna arbeta. Vi behöver en diskussion om hur vi bygger ett samhälle där dagens kris inte kan återupprepas. Då behöver vi samla alla goda krafter som ser behovet av en annan samhällsordning, där den enskilda människans och samhällets frihet är överordnad kapitalets fria rörlighet.

Stockholm den 19 september 2009

Ulla Andersson (v)

Marie Engström (v)

Hans Linde (v)

Jacob Johnson (v)